

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 56.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Издази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОСЛЕ ДВАДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНА.

Светковина, коју прославише, није само светковина једног глумца и једног заслужног човека, то је светковина оностраног народа српског.

Том прославом прославио је народ српски себе самог. То је културна народна светковина.

Српски народ, како је мало одануо душом, старао се, да се у култури унапреди и да просвету обгрли, како би се према захтевима садашњег доба могао осигурати, и на површини светског метежа одржати.

Како је оставио пушку, он се старао да подигне школе, да створи књижевност, да оснује стипендије, како би до интелигенције дошао, а одмах је гледао да оснује и позориште.

Беху то тек покушаји, али покушаји, који су много напора, муке и материјалних жртава стали. Запаржено земљиште није тако лако обрађивати.

Но наши предци били су свесни свог тешког задатка. Они су знали, да забатаљен народ само непрекидним и неуморним радом на културном пољу може подићи најсигурнији бедем против сваке невоље. Наш народ полагао је почео трепавице отварати, он се тргао из дубоког сна.

А за све то има самом себи да благодари. Са свију страна биле су наперене стреле на њега, но он је, не гледајући на лево ни десно, полагао корачао напред.

И кад се осврнемо на овај простор времена, од како се води културна борба народа нашег у овој монархији, морамо признати, да је доста урађено.

Доситеј и Караџић основали су народну књижевност, и она се данас развија по свима гранама.

Основана је „Матица Српска“ као раднишник те књижевности.

Народне школе спремале су синове у народноме духу, који се неће, кад се изуче, стидети народа свог, него који ће и после стојати у редовима народним.

На поред свега тога била би нека празнина у народном животу, да пре двадесет и пет година није основано народно позориште. Где књига не допире, где школа непрестаје вршити свој задатак, ту почиње задатак позоришта, као просветног храма. Тамо се, тако рећи, очигледном наставом јача и крепи народни живот. Миле слике из наше прошлости видимо где на позорници оживе; оно, што је сваком Србину свето, оно, што га снажи, што му не да клонути — све то он види на позорници. Тамо му се очеличи воља, о снажи снага, кад види шта су наши предци трпели, па ипак нисмо пропали. Гледајући како се уздижу врлине и нехотице се видимо и ми у светове идеала.

Српски народ увек је осећао потребу, да се душевно крепи, да га успомена на прошлост спреми за будућност. То је био задатак српског гуслара, који је светлошћу прошлих дана озарио душу народну.

Што је под другим приликама вршио гуслар, то сад врши позориште за цео народ.

Позориште значи напредак у култури, и с те стране је позориште вршило просветни задатак.

У њему се оплемењује природа човечија, а кад један народ прихвати позориште, знак је, да му је потребна и душевна рана. Кад су народи на највишем ступњу и моћи и моралне снаге, онда су у истих народа и позоришта у цвету свом.

Позоришта су одсева народне књижевности и показују степен, до ког је доспела иста. Драма је врхунац појезије; на даскама драма оживи. Тако је позориште у неразлучној свези с књижевношћу.

После слабих покушаја, који осташе без успеха, пре 25. година створио је Јован Борђевић народно позориште, које се једином потпором народном одржа, и које, ево, заједно с љубимцима својима слави двадесетогодишњицу своју.

Колико је народ жртвовао, колико су се његови изображени синови заузимали, да се ово наше мезимче одржи!

Оно је одржано и ојачало је, а за ових двадесет и пет година верно је испуњавало свој задатак. Оно је расађивало цветове културне по свима крајевима Српства — и у градовима и по селима. Оно нас је напајало све и у свима местима; оно је научило цео народ, да се одушев-

љава за лепим и племенитим; оно нам је показало, како српску мисао остварити можемо.

Народ је то све сам створио себе ради. Данас српски народ слави свој јубилеј. У тешким данима, које је преживео за ових 25 година, он није напустио своје позориште. Поклонимо му се! То показује да има у себи истрајности и жилавости: то су знаци живота.

Захвалимо се и онима, који су истакли и остварили мисао о народном позоришту; захвалимо се и онима, који су га одржали до данашњег дана. У овом свечаном часу нека приме признање, што су народу нешто створили.

Исто тако сетимо се и оних, који су на даскама, што свет значе, били апостоли позоришне уметности. Међу овима највише заслуге имају г. Ружић и г. Ружићка, који су с нашим позориштем делили и пријатне и тешке дане, који имају највише заслуга и који су управо срасли с овим позориштем.

Народ, који се брине за услове своје будућности, не може пропасти!

Н. Јоксимовић.

Л И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(На позорници и у животу. Шаљива игра у 1 чину, написао М. Ш. М. — Прени лан. Шаљива игра у 1 чину, написао Мита Калић. — Прнос. Шаљива игра у 1 чину, с песмама, по Р. Бенедиксу посрбио Др. Андрејевић, музика од А. Максимовића.)

У четвртак 27. марта ове године прешла су преко наше позорнице два новитета. Оба су од новајлија у драмском песничтву, те већ с тога заслужују пажњу.

Наше позориште има дакле још непосредног уплива и на публику и на писце, и дејствује благотворно. Старије снаге добијају од њега нове импулзе, а млађе му не могу одолети, него — и ако бојажљиво — кушају своја крила. Ово је ове сезоне већ пет новитета, што су тако и тим уливом постали.

„На позорници и у животу“ је у правом

смислу речи „проносак.“ Писац је веома млад човек, и једва се окушао у неколико подлистака. Ми бар не знамо, да ли је што веће написао, али и ако је, биће и опет тек покушај.

Ова појава није са свим нормална и не одговара природи. Први пут изаћи пред велики форум са драмским делом, и то још са комедијом, то је са свим необично, и показује или одлучан дар, или велико самопоуздање. Тако самопоуздање могло би се поштовати — и треба да се поштује — само кад не би и то истина била, да често баш из неоснована самопоуздања ничу и за писце и за литературу појави, који и овамо и онамо шкоде. Јесте да младачка девиза треба да је „напред!“ и „срчано напред!“, али се не могу порећи ни речи Миловљеве, где вели: „Den Jugendlosen gebricht die Mannheit...“

Тога се ми бојимо, а жао би нам било, да се та красна млада снага о тако што спотакне.

Ми је дакле не ћемо одговарати од даљег рада и сузбијати јој вољу, него ћемо је прихватити искрено и отворено, не би ли јој у томе што помогли.

Ако ћемо са свим искрени бити, морамо рећи, да не одобравамо правац, којим је писац ударио. И ако је ово први покушај, опет је могао показати нешто, што бар наговешћује жицу драмскога песника. То није, и с тога ми јако сумњамо, да су природа и дар г. М. Ш. М. самостално и неодољиво нагли струјом те врсте песничтва. Ево за што тако мислимо.

У драми је твора, а не разговора. „Bilde Künstler, rede nicht“ вели душа драматског песника, те штогод рекне, штогод наслика, није већ више реч ни слика, него је дело, радња, створ. . . . Кома испод руке не излазе живи створови; коме се у души не рађају одмах праве радње; ко се тек силним речима испомаже, да створи мртву и непомичну слику, слику до слике, сцену до сцене, тај не показује, да је по природи својој драмски песник. Може, до душе, рутином и студијом дотерати, да слике своје душе при фиксирању претвори у дела, али опет никад не ће доћи до оног савршенства, до кога дође песничка природа правог драмског порекла.

Овај је случај код нашега пиеса. „На позорници и у животу“ је комад с тако малом и слабом радњом, да по том критеријуму управо репрезентује само једну сцену. Две трећине и више су празан разговор и бледо сликање неколико обичних особа и простих карактера, и тек завршна сцена прене живомом и дође до радње. Па и та последња радња заустављена је лирским елементом тако, да је за један мах са свим изумрла. (Свршиће се),

(*Отела*. Трагедија у пет чинова, написао Вилјам Шекспир. Прва четир чина превео Г. Гершић, пети А. Хаџић. За српску позорницу удео А. Хаџић.) (Свршетак.)

Но ми смо се навикли гледати Ружића у таквим улогама, ми смо научени, да такве улоге приказује на потпун начин; али нисмо могли мислити, да ће окретни, вишљасти, досетљиви Добриновић одиграти Јага, и то тако дивно, како се само замислити може. Врлина његовог приказа почиње му с маском, а свршује се с немом игром пред лешинама Отела, Дездемоне и Емилије. Добриновић се ту показао у пуном сјају велике глумачке способности своје, и ја с поштовањем скидам шешир пред таквим уметником. Мени је кад кад било, да полетим на позорницу и да га загрлим, ма да је приказивао тако рафинираног ниткова. Он никад, ни за тренутак, није испао из претешке улоге своје: он је це-

лог вечера био Јаго, а не Добриновић. Кожа нам се јежила кад смо га гледали, како трује племенито срце безазленог Отела, како сипа кап по кап најљућег отрова у прнца — а како опет зато остаје „поштени Јаго“, коме свако верује, док се у један мах не разувере сви. У нашој дружини нема од дужег времена правог интригана; али и да га има, зар би тај могао Јага тако приказати? Та за ту улогу није довољно имати кукаст нос и састављене обрве — ту треба и уметничке снаге, а те има свагда само у правом глумцу. Да је те снаге у Добриновића, уверили смо се тог вечера. Он је већ давно снага, која стоји у првим редовима наших глумаца; с Јагом је ступио још корак напред.

Трећу мушку улогу од значаја, Касија, приказао је г. Миљковић. Њу ваља да одигра угледан глумац; јер на лепој спољашности Касијевој диже Јаго сву опаку зграду своју. Миљковић се красно маскирао, играо је прецизно, с елеганцијом, бонвивански — али да како, да та улога нема тако крупних тренутака као горње две. Но ипак, та улога у рукама невеже, била би одвратна; овако је постала симпатичка.

Благу, одану, милокрвну и невину Дездемону приказала је гђца Л. Хаџићева. Ми смо се тог вечера уверили, да можемо претрпрати оскудицу неких и неких глумица; уверили смо се, да се у даним приликама сваком лакше крила шире; уверили смо се, да ваљаном и даровитом глумцу или глумици треба дати прави делокруг, па ће се онда и показати. Тог смо се вечера уверили, да је гђца Хаџићева глумица у прекрасном смислу те речи. Ја сам једном приликом већ рекао, како је гђца — мислим Амалију у „Разбојницима“ — одлично приказала, да можда није никад тако играла. И овом приликом не остаје ми ништа друго, него поновити своје речи. Али додати морам, да то нису само моје речи. Како ја судим, тако је судио сваки, тако је судила свака, с којима сам се могао разговарати о приказу гђе Л. Хаџићеве.

Емилију, Јагову жену, приказала је гђца С. Вујићка. Улога није велика, а опет захтева потпуну глумицу. Већ с тога, што су споменуто улоге биле у најбољим рукама, није се кварио квинтет. Да је Емилија била у добрим рукама, о том неће посумњати нико.

И тако можемо приказ „Отела“, с малим, незнатним изузецима, споменути као дело потпуно. Он ће у повесници народног нам позоршта заузети одлично место и ми ћемо се свагда с насладом и с уживањем сетити позоришне представе првога марта 1886.

МС—Ћ.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

60. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

ПРЕ ПОЛАСКА ПОЗОРИШНЕ ДРУЖИНЕ НА ПУТ ПОСЛЕДЊА ПРЕДСТАВА.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 8. АПРИЛА 1886.

Први пут:

ФАУСТ.

ТРАГЕДИЈА У 6 РАЗДЕЛА, НАПИСАО В. ГЕТЕ, ПРЕВЕО МИЛАН САВИЋ, ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ
УДЕСИО А. ХАЦИЋ.

ОСОБЕ:

Фауст	Миљковић.
Вагнер, његов фамулус	Милојевић.
Мефистофелес	Ружић.
Дух	Ђурђевић.
Зао дух	Д. Ружићка.
Ученик	Димитријевић.
Валентин, војник	Добриновић.
Мартига	Л. Хаџићева.
Марта	Ј. Добриновићка.
Први	Кестерчанек.
Други } занатлијски момак	Стојчевић.
Прва	Д. Бандобранска.
Друга } служавка	С. Бркићева.
Први	Марковић.
Други } ђак	Лазић.
Први	Васиљевић.
Други } грађанин	Петровић.
Прва	М. Максимовићева.
Друга } девојка	С. Миљковићка.
Баба	Д. Николићева.
Вештица	З. Милојевићка.

За овај комад набављено је ново одело и прибављен је и цео прибор уз то.

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места и за ову представу задржати, нека се изволи това ради пријавити у писарници позор. најдуже до 11 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7¹/₂ А СВРШЕТАК У 10¹/₂ САХАТА.